

ЗМІНА ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Туринський О. С.

здобувач 4 курсу

спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Князєва О. А.

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри економіка та міжнародних економічних відносин

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Глобальні трансформаційні процеси, зумовлені геополітичними рушеннями та перебудовою міжнародних енергетичних і логістичних ринків, поставили перед Україною завдання критичної переорієнтації зовнішньоекономічних потоків. В умовах повномасштабного вторгнення експортна стратегія держави трансформувалася з вектора поступової лібералізації у площину забезпечення виживання економічної системи та пошуку безальтернативних шляхів інтеграції до світового господарства [1]. Ефективність управління цими процесами визначається гнучкістю реагування на втрату традиційних ринків та швидкістю адаптації до нових торговельних партнерів.

Дослідження показників експорту за період 2021-2024 років свідчить про глибоку структурну перебудову. Вихідна точка 2021 року характеризувалася відносною збалансованістю ринків, проте подальші події спричинили радикальний розрив торговельних зв'язків з країнами-агресорами та вимушену концентрацію на європейському напрямку.

Статистичні дані щодо обсягів експорту та географічної диверсифікації представлені у таблиці 1.

Інтерпретація статистичних даних свідчить, що попри номінальне зростання експортних показників у 2024 році до рівня 2 252 428 млн грн, реальний сектор економіки продовжує функціонувати в умовах структурних деформацій. Ключовим трендом стало закріплення статусу Європейського Союзу як стратегічного торговельного партнера, чия частка стабілізувалася на рівні понад 52%. Водночас повне припинення торговельних відносин з РФ та стагнація частки індійського ринку (з 2,45% у 2021 до 2,04% у 2024) вказують на необхідність пошуку нових

компенсаторних механізмів для збалансування зовнішньоторговельного сальдо.

Таблиця 1

**Динаміка та географічна структура зовнішньої торгівлі України
(2021–2024 рр.)**

Показник / Рік	2021	2022	2023	2024
Експорт товарів та послуг (млн грн)	2 224 704	1 840 563	1 868 904	2 252 428
Частка партнерів у товарообігу (%):				
Європейський Союз (ЄС)	39,54	52,08	54,42	52,86
Китай	13,48	11,20	12,69	14,90
Туреччина	5,25	6,35	7,01	5,73
США	3,51	3,05	3,35	3,86
Індія	2,45	2,59	2,39	2,04

Джерело: складено автором за даними [2].

У середньостроковій перспективі очікується, що експортна модель України зазнає трансформації від сировинно-орієнтованої до індустріально-технологічної. Основними векторами розвитку мають стати:

- глибока агропромислова переробка, де замість експорту зернових культур стратегічним пріоритетом є створення продуктів із високою доданою вартістю. Це дозволить усувати логістичні ризики та підвищити ефективність управління аграрним сектором як складною соціально-економічною системою [3];

- інтеграція у «зелений» енергетичний перехід через використання потенціалу відновлюваної енергетики для експорту «зеленого» водню та електроенергії до ЄС. Це відповідає глобальним трансформаційним процесам та забезпечує довгострокову конкурентоспроможність національної енергосистеми;

- розширення присутності на різних зовнішніх ринках, що є критично важливим для відновлення та зміцнення позицій України, зокрема в країнах Азії та Африки. Збільшення частки Китаю до 14,9% у 2024 році свідчить про значний потенціал цього напрямку, однак водночас зумовлює необхідність диверсифікації товарної структури експорту з метою запобігання надмірній залежності від одного ринку [3];

- Military-Tech та інтелектуальні послуги, які виступають новим експортним кластером на базі оборонних технологій та ІТ-рішень, що пройшли перевірку в екстремальних умовах. Це дозволить змінити імідж України на світовому ринку з постачальника ресурсів на постачальника високих технологій.

Отже, узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що стратегічна перебудова експортної орієнтації України в умовах глобальних трансформацій є не лише відповіддю на безпекові виклики,

а й фундаментом для якісного оновлення національної економічної системи. Форсована інтеграція до ринку ЄС та поступове відновлення обсягів торгівлі з країнами Азії свідчать про високу адаптивність вітчизняного бізнесу, проте довгострокова ефективність управління цими процесами залежатиме від успішності переходу від сировинної моделі до експорту продукції з високою доданою вартістю. Розвиток технологічних кластерів, таких як Military-Tech та глибока агропереробка, у поєднанні з диверсифікацією логістичних шляхів, дозволить Україні зміцнити суб'єктність у міжнародному поділі праці та забезпечити стійке економічне відновлення у поствоєнний період.

Література:

1. Станасюк Н., Паліса А. Тенденції та перспективи українського експорту. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-42> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2026).
3. Мережка В. М. Розвиток експортного потенціалу України в умовах геополітичних викликів. *Бізнес Інформ*. 2025. № 4. С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-25-32> (дата звернення: 08.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-71>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ З ЄС В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Уханова І. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Ефективність залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з ЄС в сучасних умовах є визначальним фактором економічної життєздатності та безпеки України. У період масштабних викликів та активізації інтеграційних процесів європейський капітал перетворюється на основне джерело модернізації економіки [1]. Роль таких інвестицій сьогодні виходить за межі економічної статистики, оскільки кожна європейська компанія на українському ринку стає агентом інституційних змін, стимулюючи антикорупційні реформи та прозорість правосуддя (Рис. 1).